

Utlåtande 2016:44 RVIII (Dnr 106-582/2015)

Det ska bli lättare att få plats på servicehus

Motion (2015:17) av Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund (båda L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:17) av Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund (båda L) om att det ska bli lättare att få plats på servicehus avslås med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Clara Lindblom anför följande.

Ärendet

Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund (båda L) föreslår i en motion att alla äldre över 85 år som ansöker om servicehus ska beviljas plats på servicehus. Liberalerna vill införa ett valfrihetssystem för servicehus. Servicehusen har en viktig roll att spela och staden måste därför planera för nybyggnation för att ersätta de servicehus som inte uppfyller arbetsmiljöverkets krav på standard i våtutrymmen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum och kommunstyrelsens pensionärsråd. Stockholms Stadshus AB

har underremitterat till dotterbolaget Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum har inte kommit in med något yttrande.

Stadsledningskontoret betonar att servicehus är ett särskilt boende som kräver biståndsbeslut efter behov. Förenklad biståndsbedömning som baseras enbart på ålder har visat sig vara tveksamt ur juridisk synvinkel. Ett valfrihetssystem för servicehus skulle ha en marginell betydelse då äldre redan kan ställa sig i kö till servicehus som de önskar bo på. Kontoret anser det vara kostsamt att bygga nya servicehus. Hyresnivåerna skulle sannolikt bli betydligt högre än dagens hyror, vilket inte ökar viljan att flytta till servicehus.

Äldrenämnden anser att det med nuvarande lagstiftning inte är juridiskt möjligt att utesluta biståndsbedömning för insatser enligt socialtjänstlagen. Det är inte tillräckligt att bara motivera med viss ålder. Servicehus är en stadsgemensam angelägenhet och boendes önskemål ska så långt möjligt tillgodoses. På grund av tomma lägenheter blir prioriteringen många gånger att i första hand erbjuda lägenhet i stadsdel där sökanden bor. Dagens och morgondagens boende för seniorer ingår i den stadsövergripande boendeplaneringen.

Bromma stadsdelsnämnd anser det vara av stor vikt att en kostnadsberäkning görs om alla 85 år och äldre ges rätt till servicehus, då detta innebär ett ekonomiskt åtagande. Den som beviljas plats har redan idag möjlighet att flytta till servicehus i annan stadsdel. Däremot saknas gemensamma riktlinjer för bland annat köhanteringen, varför nämnden är positiv till ett valfrihetssystem. Det är tveksamt om dagens platsantal på servicehus kommer att räcka för att täcka efterfrågan, om alla över 85 år ges rätt till plats.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd konstaterar att det finns ett stort utbud av servicehus inom stadsdelsområdet. De som beviljas plats har möjlighet att utifrån önskemål ställa sig i kö till servicehus som finns i staden. Nämnden avvaktar äldreförvaltningens kommande utredning och beslut om att tillgodose budgetens intentioner om trygga boenden för personer 85 år och äldre.

Östermalms stadsdelsnämnd pekar på att äldre har en positiv hälsoutveckling. Servicehus är en kostsam boendeform om flertalet har litet eller inget vårdbehov. Önskemål om ett visst servicehus beaktas så långt det är möjligt. Nämnden stödjer ett valfrihetssystem för att få enhetlig debitering vid köp av platser. När det gäller nybyggnation behöver servicehusens syfte, roll, innehåll och målgrupper definieras. Mellanboende kan vara ett alternativ, för att tillgodose behov av trygghet, samvaro, aktiviteter och närhet till personal.

Stockholms Stadshus AB anser att alla beslut bör avvakta, som kan påverka utbud och efterfrågan i servicehus, tills äldreboendeutredningen är genomförd. Det är av yttersta vikt att besluten som fattas är långsiktiga och att konsekvenserna är noggrant analyserade. *Micasa Fastigheter i Stockholm AB* arbetar med att ta fram boende enligt bolagets ägardirektiv och deltar i stadens äldreboendeplanering.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har i flera år talat för bibehållandet av funktionsdugliga servicehus. Rådet stödjer förslag om rätt till plats på servicehus för personer 85+ men är medvetna om dagens krav på formellt biståndsbeslut. Utredning om vilka bostäder som är till för olika individer samt om möjlighet till ett tryggt boende utan biståndsbedömning hälsas med glädje.

Mina synpunkter

Jag delar motionärernas engagemang för de äldres rätt till ett tryggt boende. Min förhoppning är att nå en bred politisk samsyn om en hållbar äldreboendeplanering såväl för de äldre som för staden, inom ramen för lagstiftningen.

Vi har flera problem med dagens boende för äldre. Många äldre bor kvar i otillgängliga lägenheter högt upp i åldrarna. Trygghetsboendet har inte motsvarat förväntningarna. I vissa fall är läget inte det bästa och i flera fall är hyran för hög. Äldre får avslag på ansökan om servicehus, trots hög ålder och upplevd otrygghet. För att komma till rätta med detta har vi avsatt 52 mnkr mer i budget för biståndsbedömningen och låtit ensamhet och ålder väga tyngre i riktlinjerna. Ingen äldre med stora omsorgsbehov eller som lider av oro och isolering ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Min målsättning är att äldre ska få rätt beslut från början.

Även om många äldre söker till servicehus är boendena inte optimala idag. En stor del av fastigheterna uppfyller inte arbetsmiljöverkets krav för särskilt boende och staden kan inte upprusta alla. Många servicehus upplevs som institutionsliknande. Förväntningarna på boendet är ofta större än vad som idag erbjuds. Tomma platser i servicehusen är ett slöseri med resurser.

Liksom *Stockholms Stadshus AB* anser jag att det är viktigt att beslut som rör servicehusen är långsiktiga och att konsekvenserna är noggrant analyserade. Majoriteten har tillsatt en äldreboendeutredning (ÄBO) som ska se över alla former av boende för äldre och säkerställa att de uppfyller äldres behov och önskemål. Syftet är att bredda boendalternativen för att även passa äldre utan eller med små vårdbehov. Utredningen ska ta fram förslag på en ny icke biståndsbedömd mellanboendeform, med mer service, aktiviteter och

bemannning än dagens trygghetsboende, men till lägre hyra. Jag ser mellanboende som ett bra alternativ för äldre som är för friska för servicehus, men som söker trygghet och gemenskap. Samvaron med andra är ju en av de vanligaste orsakerna till att äldre vill flytta till servicehus.

För att även i framtiden säkerställa att behovet av äldreboende tillgodoses ska enligt budget 2016 en stadsövergripande åtgärdsplan för åren 2020-2040 tas fram, där markplaneringen, stadsplaneringen och äldreboendeplaneringen samordnas. Det är hög tid med en sådan samordning.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2015:17) Det ska bli lättare att få plats på servicehus av Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund (båda L)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att anförda följande.

Inför framtiden är det oerhört viktigt att servicehusen finns kvar som en boendeform. Servicehusen har ingen direkt motsvarighet bland andra former av äldreboenden. Senior- och trygghetslägenheter ger inte den servicenivå som servicehusen har. Servicehusen är en bra boendeform för äldre som behöver hjälp i vardagen men som inte är så sjuka att de måste bo på ett boende med heldygnsomsorg. Det är viktigt att befintliga servicehus bevaras och utvecklas för att möta dagens och framtidens krav, istället för att avvecklas.

Om man får komma till servicehus tidigt kan man klara sig längre utan att behöva flytta vidare till vård- och omsorgsboende, enligt forskning från Äldrecentrum.

Därför bör alla över 85 år som så önskar plats ges på servicehus. Det skulle innebära ett tydligt löfte om att alla äldre har möjlighet att komma till ett tryggt och anpassat boende. Många av dagens äldre är oroad över att inte få möjlighet att flytta i tid.

Det stämmer visserligen att, som föredragande borgarrådet anför, Arbetsmiljöverkets krav gör att det är svårt att bedriva verksamhet i vissa befintliga servicehus. Samma sak gäller för många vård- och omsorgsboenden. Det kommer under alla omständigheter att krävas stora investeringar för att tillgodose behovet av äldreboende för Stockholms äldre. Det fordrar en politik som hushållar med offentliga

medel och som välkomnar privata aktörer att etablera sig och investera i Stockholms äldreomsorg. Alltför ofta väljer dock majoriteten att avveckla äldreboenden utan att hitta tillräckliga alternativ, liksom att återkommunalisera välfungerande äldreboenden i privat regi.

Majoritetens förslag om ett icke-biståndsbedömt mellanboende är än så länge på utredningsstadiet och många frågor är ännu obesvarade. Vi ser en stor risk att mellanboendet inte får avsedd servicenivå. Frågan om hur lägenheterna ska förmedlas är också oklar. Om kötid blir den enda förmedlingsgrunden blir det omöjligt att prioritera de äldre som har störst behov. Servicehusen är en boendeform som fungerar och som bör värnas.

Det är också viktigt att ett valfrihetssystem införs för servicehus. Det har ett egenvärde att den enskilde själv får större möjlighet att välja sitt boende. Det stärker också efterfrågeunderlaget för servicehusen eftersom det ger ökad möjlighet för äldre i stadsdelar som idag saknar servicehus att välja denna boendeform.

Servicehus är en biståndsbedömd insats. Rättsläget får sägas vara oklart angående möjligheten att bevilja insatser endast utifrån ålder. Det vore välkommet med lagändringar som tydliggör möjligheten för kommuner att bevilja insatser utan biståndsbedömning.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson och Cecilia Brinck (alla M) enligt följande.

Vi vill införa en äldreboendegaranti, utan biståndsbedömning, för personer över 85 år och som önskar ett anpassat boende. Det vore dock olyckligt att låsa denna garanti till att enbart omfatta servicehus. Garantin ska omfatta även trygghetsboende och vård- och omsorgsboende – allt beroende på den enskildes behov. För en person i hög ålder är en oviss process med risk för avslag och överklaganden en orimlig påfrestning. Bara vetenskapen om att det kommer att finnas en plats på ett äldreboende den dag behov uppstår ökar i sig tryggheten.

Vi anser, liksom motionärerna, att ett valfrihetssystem ska införas för servicehus. Det är inte logiskt att just denna boendeform ska undantas från valfrihetssystemen. Däremot anser vi inte att staden i detta läge ska bygga nya servicehus. Vi anser att boendeformerna för äldre ska renodlas till så att de olika boendalternativen för äldre ska bli mer lättöverskådliga och begripliga. Att i dagsläget fortsätta att använda begreppet servicehus – ett begrepp som Stockholm är så gott som ensamt om i Sverige – riskerar att bädda för fortsatt begreppsförvirring för de äldre i Stockholms stad.

Stockholms stads äldreboendeutredning är ett viktigt underlag för att organisera framtidens äldrebostäder. För oss är det avgörande att utredningen fattar långsiktiga och brett förankrade beslut där valfriheten för äldre värnas och där det finns olika boendeformer. Det finns ingen anledning till att man som medborgare tas ifrån inflytande över sina livsval bara för att man blir äldre. Det är även viktigt att klargöra

vilka behov de olika boendeformerna för äldre ska uppfylla och en gång för alla utreda begreppen inom definitionen ”äldreboende”.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:17) av Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund (båda L) om att det ska bli lättare att få plats på servicehus avslås med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 16 mars 2016

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Clara Lindblom

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Björn Ljung (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Anna König Jerlmyr, Cecilia Brinck, Dennis Wedin, Johanna Sjö och Markus Nordström (alla M) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottner (KD) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

I motionen föreslås att alla äldre över 85 år som ansöker om servicehus ska beviljas plats på servicehus. Liberalerna vill införa ett valfrihetssystem för servicehus så att äldre kan ansöka om servicehus i hela staden, vilket enligt motionärerna skulle gynna de äldre som bor i en stadsdel som helt saknar servicehus. Vidare anføres att detta skulle innebära ett ökande självbestämmande för de äldre samt stärka efterfrågeunderlaget för servicehusen samt skapa större likvärdighet mellan stadsdelarna. Liberalerna anser att servicehusen har en viktig roll att spela och att staden därför måste planera för nybyggnation för att ersätta de servicehus som inte uppfyller arbetsmiljöverkets krav på standard i våtutrymmen. Mindre enheter förordas då dessa kan bedömas som mer attraktiva än stora enheter.

I motionen föreslås att kommunfullmäktige ger följande uppdrag:

- Kommunstyrelsen ska se till att alla kommuninvånare över 85 år som ansöker om servicehus ska beviljas detta.
- Äldrenämnden ska införa valfrihetssystem för servicehus.
- Berörda nämnder och bolag ska planera för nybyggnation av servicehus som uppfyller de krav som boende och myndigheter ställer på moderna bostäder.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum och kommunstyrelsens pensionärsråd. Stockholms Stadshus AB har underremitterat till dotterbolaget Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum har inte kommit in med yttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Servicehus är ett särskilt boende och kräver ett biståndsbeslut som utgår från behov av

insatser. I boendet ingår trygghetslarm och tillgång till gemensamhetslokaler och gemensam service. Då servicehus är ett särskilt boende har kommunen ansvaret för hälso- och sjukvården i motsats till i ordinärt boende. Kostnaden för den service som nämnts ovan är cirka 10 000 kronor i månaden per person. För en person med ett omfattande behov av insatser kan det vara effektivt att merparten av den service som behövs finns samlat på ett ställe. För en person som har ett litet eller inget behov av insatser är denna kostnad onödig för stadsdelsnämnden. För de äldre som har ett behov av närhet till personal och trygghet finns andra boendeformer för äldre såsom seniorboende och trygghetsboende som kan erbjuda detta utan biståndsbeslut. Den förenklade biståndsbedömningen, som ett beslut om insats enbart baserat på ålder är, har visat sig vara tveksamt ur en juridisk aspekt då detta innebär ett otillbörligt gynnande av enskild person.

Vad gäller ett införande av valfrihetssystem för servicehus så skulle det ha en marginell betydelse för den äldre. Redan idag kan äldre som har beviljats en plats på servicehus ställa sig i kö till de av stadens servicehus de önskar att bo på.

Idag har flertalet servicehus i staden tomma lägenheter trots att antalet servicehusplatser har minskat under senare år, bland annat genom omstrukturering till vård- och omsorgboende. De nya grupperna äldre vill i större utsträckning än tidigare bo kvar hemma så länge som möjligt. När detta inte längre är möjligt är vårdbehoven så stora att flytten blir till ett vård- och omsorgsboende och inte till ett servicehus. Med tanke på dagens låga efterfrågan skulle det vara kostsamt att bygga nya servicehusplatser. Hyresnivåerna för dessa nybyggda servicehuslägenheter skulle med stor sannolikhet vara betydligt högre än dagens hyror, vilket inte skulle öka viljan att flytta till servicehus. Det finns en risk att de ökade kostnaderna för servicehus skulle innebära att annan verksamhet inom äldreomsorgen skulle behöva minskas.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2015 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Under de senaste åren har antalet servicehuslägenheter minskat. Det främsta skälet är omvandlingen till seniorboenden som startade 2004. Några servicehus har även omvandlats till trygghetsboenden. Sedan 2008 har antalet servicehuslägenheter minskat från cirka 3 022 till 1 736 i oktober 2014. Antalet fattade beslut gällande ansökningar om boende i servicehus har minskat från 1 176 år 2008 till 791 år 2013 medan andelen bifall varit relativt konstant, år 2008 60 % för att 2013 vara 57 %. Den 29 maj fanns 252 lediga lägenheter.

När det gäller stadens särskilda boendeformer; servicehus och vård- och omsorgsboende, är dessa boendeformer *särskilda boendeformer* enligt SoL. Detta innebär att staden också har ett hälso- och sjukvårdsansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) i de särskilda boendeformerna. För bistånd som ges med stöd av SoL krävs en bedömning av behovet. Det innebär att en ansökan om bistånd i form av särskilt boende ska utredas och beviljas för att den sökande ska kunna flytta till en servicehuslägenhet.

I budget 2015 anges att personer som är 85 år och äldre ska ha rätt till ett tryggt boende oavsett biståndsbedömning.

Det är med nuvarande lagstiftning inte juridiskt möjligt att utesluta momentet biståndsbedömning för insatser enligt socialtjänstlagen. En individuell behovsbedömning ska göras. Hur utredningen ska göras och utformas anges inte i detalj i socialtjänstlagen. Enligt förvaltningslagen har socialnämnden ett ansvar att tillse att ett ärende blir utrett i den omfattning som kan anses nödvändigt för att kunna leda till ett sakligt och korrekt beslut. I Socialstyrelsens Meddelandeblad Nr 4/2013, Handläggning av ärenden om hemtjänstinsatser av servicekaraktär anges att ”Det är inte tillräckligt att nämnden i sin utredning endast fastställer att den sökande uppnått en viss ålder och därmed beviljas en insats.” och ”Bestämmelserna enligt 4 kap. 1 § SoL medger inte en ordning där bistånd utges enbart på den grunden att en individ uppnått en viss ålder”.

Att utreda möjligheten för den som fyllt 85 år att kunna flytta till ett tryggt boende oavsett biståndsbedömning är en av de uppgifter som äldrenämnden gett till äldreförvaltningen.

Servicehusen ingår idag inte i stadens valfrihetssystem. I gällande riktlinjer för beslut i ansökningar om boende på servicehus anges att servicehusen är en stadsgemensam angelägenhet och att den boendes önskemål om ett speciellt servicehus så långt som möjligt ska beaktas. Då tomma lägenheter i servicehus bekostas inom ramen för respektive stadsdelsnämnd blir prioriteringen många gånger att i första hand erbjuda en lägenhet inom den stadsdel där den boende är bosatt vid tiden för ansökan.

Den servicehusutredning som äldreförvaltningen genomförde 2014 innefattade bl.a. att utreda valfrihetssystem för servicehus. Projektgruppen arbetade fram en enhetlig grundkostnadsersättning, enhetlig hemtjänstersättning samt struktur för administration av köhanteringssystem, samtliga delar väsentliga för ett valfrihetssystem där stadsdelsnämnderna köper platser av varandra.

I den löpande stadsövergripande boendeplaneringen ingår frågan om dagens och morgondagens boende för seniorer. Då boende inom den ordinarie bostadsmarknaden och stadens särskilda boenden är kommunicerande kärn behöver båda områdena belysas.

Inom staden finns i huvudsak två former av särskilt boende; servicehus och vård- och omsorgsboende. Servicehuset definieras i gällande riktlinjer som vård- och omsorgsboende med hemtjänst. Idag flyttar personer in på servicehusen som har vitt

skilda behov. Det är äldre som klarar sig helt själva till personer med omfattande behov av vård- och omsorg, personer med påtagliga psykiska funktionsnedsättningar, missbruksproblematik och/eller som varit hemlösa. I enlighet med budget 2015 kommer äldreförvaltningen att utreda *vilka* behov de olika boendeformerna för äldre ska svara för samt *vilka* målgrupperna för de olika boendeformerna ska vara.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2015 att godkänna förvaltningens svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Hanna Wistrand (L), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har att följa den planering som görs centralt i Stockholms stad gällande boenden inom äldreomsorgen.

Alla över 85 år som ansöker ska ges rätt till plats på servicehus

Förvaltningen anser att det är av stor vikt att en kostnadsberäkning görs då detta skulle innebära ett ekonomiskt åtagande för stadsdelarna. Hänsyn behöver också tas till att antalet sökande kan förmodas bli större än det antal som fått avslag på sin ansökan och som redovisas i äldreförvaltningens utredning.

En annan aspekt att beakta är ansökningsförfarandet och om detta ska ske enligt gängse myndighetsutövning. Hänsyn måste tas till den enskildes rättssäkerhet och möjlighet att överklaga. Vid en prövning med ålder som enda kriterium behöver nuvarande boendebegrepp och bedömningsgrunder för servicehus vidgas.

Inför ett valfrihetssystem för servicehus

I stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldre-omsorg framgår att stadens servicehus ska ses som en gemensam resurs för staden och den enskildes önskemål om boende vid ett särskilt servicehus ska beaktas. Servicehus ingår dock inte i valfriheten. Detta innebär att den som beviljas plats på servicehus redan idag har möjlighet att flytta till servicehus i annan stadsdel. Det saknas dock gemensamma riktlinjer för bland annat köhanteringen varför förvaltningen ställer sig positiv till att ett valfrihetssystem införs.

Planera för nybyggnation av servicehus enligt krav för moderna bostäder

Förvaltningen upprättar varje år en boendeplan för äldre som lämnas till äldreförvaltningen och där de behov av boende som finns inom stadsdelen redovisas. Boendeplanen görs gemensamt med övriga tre stadsdelar i region Västerort. Stadens samtliga boendeplaner utgör sedan underlag för äldreförvaltningens planering av vilka boendeformer som det finns behov av i staden och i vilken omfattning. Förvaltningen

tar del av och följer den planering som görs i staden.

Förvaltningen ställer sig tveksam till om det antal platser som idag finns på servicehus kommer att räcka till för att täcka den efter-frågan som kan uppstå om alla över 85 år som så önskar ges rätt till plats på servicehus.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2015 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen och att avstyrka motionen.

Reservation anfördes av Peter Backlund (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Gustav Johansson m.fl. (M), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Claes Karlsson (KD) som instämde i förslaget från (L).

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Inom stadsdelen finns ett stort utbud av servicehus. De äldre som beviljas plats inom servicehus har redan idag möjlighet att utifrån önskemål ställa sig i kö till de servicehus som finns i staden. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ser över de boendeplatsresurser som finns för att säkerställa de krav som gäller.

Av stadens budget 2015, under skrivningen för Äldrenämnden, framgår att alla äldre över 85 år har rätt till ett tryggt boende och att ingen äldre med stora omvårdnadsbehov eller som lider av oro och isolering ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Vidare framgår att staden ska hjälpa alla över 85 år med ett tryggt äldreanpassat boende, till exempel genom boendeanpassning eller byte till lägenhet som är tillgänglig. Bedömningen av rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende ska bli mer generös för att tillgodose dessa behov.

Förvaltningen avvaktar nu Äldreförvaltningens kommande utredning och de beslut som kommer att fattas gällande hur bugetens intentioner för trygga boenden för personer över 85 år ska tillgodoses.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2015 att anta förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Therese Carlborg m.fl. (M) och Mimmi Deljerud Engholm (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Maria Antonsson (MP), Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) och Jaime Barrios (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Malin Björk (C) och George Saari (KD) som anmälde att om de hade tjänstgjort i nämnden hade de ställt sig bakom Moderaternas och Liberalernas reservation.

Röstförklaring gjordes av Therese Carlborg m.fl. (M), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Servicehus är en behovsprövad insats som innebär att den äldre bor i en egen lägenhet med trygghetslarm och tillgång till viss gemensam service och gemensamma lokaler. Behov av service och omsorg tillgodoses av servicehusets hemtjänst. Kommunen ansvarar för hemsjukvården upp till läkarnivå.

Idag sker en positiv hälsoutveckling bland äldre och medellivslängden ökar. Samtidigt är de äldres behov inte alltid relaterade till ålder. Förvaltningen anser att en individuell biståndsbedömning alltid måste ligga till grund för beslut om särskilt boende. Enbart ålder kan inte vara ett kriterium för att bo i servicehus utan hänsyn måste tas även till andra faktorer.

Servicehusen erhåller en grundersättning per boende som ska täcka kostnader för hälso- och sjukvårdspersonal, gemensamma lokaler m.m. Insatserna ska komma alla boende till del, servicehus blir emellertid en kostsam boendeform om flertalet personer med litet eller inget behov av detta flyttar in. Om inte ersättningen höjs kan det som servicehusen står för – service och trygghet – på sikt utarmas. Då kommunens resurser är begränsade innebär förslaget att bevilja servicehus för relativt friska personer att resurserna minskar för dem med större vård- och omsorgsbehov.

Inom Östermalm finns inga servicehus utan behovet tillgodoses av servicehus i andra stadsdelsförvaltningar. Servicehus ingår inte i stadens valfrihetssystem men önskemål om ett visst servicehus från den äldre beaktas redan idag så långt det är möjligt. Förvaltningen stödjer motionärernas förslag att införa valfrihetssystem för servicehus bland annat för att få en enhetlig debitering vid köp av platser mellan olika

förvaltningar.

Servicehusens ursprungliga syfte var att erbjuda en tillgänglig bostad med viss service för äldre som inte hade så stora hjälpbehov. Som äldreförvaltningen redovisat i en rapport om servicehus har behovsbilden hos de som ansöker om servicehus förändrats. Tomma lägenheter har inneburit att grupper med skiftande behov har flyttat in, från äldre med demenssjukdom och stora somatiska omsorgsbehov till personer med psykiska funktionsnedsättningar, missbruk eller hemlöshetsproblematik.

Servicehusen har således kommit att få en roll som husen inte är byggda för. När det gäller förslaget om nybyggnation anser förvaltningen att det är viktigt att servicehusens syfte, roll och innehåll definieras för att ge förutsättningar att bedriva en god verksamhet och uppfylla kraven på ett särskilt boende. Det krävs ett ställningstagande kring vilka grupper som är i behov av servicehus.

Det behövs en analys av vilka olika boendeformer som behövs för att möta framtidens behov av äldreomsorg. Forskning visar att de vanligaste skälen för att vilja flytta till särskilt boende är trygghet, aktiviteter, samvaro och närhet till personal. Utifrån denna behovsbild kan olika former av mellanboende såsom senior/trygghetsboende vara ett alternativ. En fördel med senior/trygghetsboendet jämfört med servicehuset är att det inte krävs biståndsbeslut.

Stadsdelsnämndens pensionärsråd har tagit del av remissen och ställer sig bakom motionärernas förslag i sin helhet.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 18 juni 2015 har i huvudsak följande lydelse

Underremiss

Micasas remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa tar inte ställning i frågan om möjlighet till plats på servicehus ska erbjudas alla 85-åringar som så önskar utan avgränsar remissvaret till att gälla frågan om bolagets arbete att ta fram boende enligt bolagets ägardirektiv m.m.

I kommunfullmäktiges budget för år 2015 framgår följande.

”Alla äldre över 85 år har rätt till ett tryggt boende. Ingen äldre med stora omsorgsbehov eller som lider av oro och isolering ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja. Staden och stadens bolag ska hjälpa alla över 85 år med ett tryggt äldreanpassat

boende, till exempel bostadsanpassning eller byte till lägenhet som är tillgänglig. Bedömningen av rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende ska i större utsträckning följa den äldres behov och stadens riktlinjer för biståndsbedömning.”

Micasa deltar tillsammans med Äldreförvaltningen, stadsdelsnämnderna och stadsledningskontoret aktivt i den äldreboendeplanering som görs för att anpassa stadens äldreboenden efter behov över tid och till rimliga kostnader.

Äldreboendeutredningen som ska genomföras under 2015 ger förhoppningsvis svar på vilket sätt bolaget ska hantera 86-års löftet.

Micasas förslag till budget 2016 och inriktning för 2017 och 2018 bygger i stor utsträckning på den budget för 2015 som godkändes av Micasas styrelse i december 2014 samt den långsiktiga fastighetsplanering bolaget tagit fram.

Bolaget har gått igenom fastigheterna utifrån stadens framtida behov, ekonomi, teknisk status och arbetsmiljöverkets regler.

Investeringsbudgeten rymmer bland annat anpassning av tolv servicehus efter Arbetsmiljöverkets riktlinjer avseende badrummens utformning och att nu kända vakanta lokaler ställs i ordning för uthyrning.

Micasa vill slutligen tillägga att bolaget som ett led i omvärldsbevakningen ständigt följer utvecklingen av nya boendeformer för att kunna ta vara på ny forskning inom planering av om- och nybyggnad av omsorgsboenden (*bilaga*).

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen avgränsar remissvaret till att besvara motionärernas yrkande om att kommunfullmäktige ska ge berörda nämnder och bolag i uppdrag att planera för nybyggnation av servicehus.

I dagsläget har omvandlingen av befintliga servicehus, till bl.a. trygghetsboenden, avstannat i väntan på att de olika formerna av bostäder för äldre ska tydliggöras. I Stockholms stads budget för 2015, med inriktning 2016 och 2017 samt ägardirektiv 2015-2017 för koncernen Stockholms Stadshus AB, har äldrenämnden inriktningen att bredda boendalternativen för äldre. I budgeten anges att servicehus har en fortsatt viktig roll som mellanboende och som en del av mångfalden av boende- och stödformer. Budgeten hänvisar till att det behöver göras en äldreboendeutredning som tydliggör vilka behov olika former av bostäder för äldre ska tillgodose. Ambitionen är att äldreboendeutredningen ska vara klar under 2015.

Koncernledningen anser att alla beslut bör avvakta, som kan påverka utbud och efterfrågan i serviceshus, tills äldreboendeutredningen är genomförd. Det är av yttersta vikt att besluten som fattas är långsiktiga och att konsekvenserna är noggrant analyserade. Efterfrågan på servicehus kan förhållandevis enkelt förändras genom olika beslut, men utbudet är svårare att hantera och är trögrörigt, dvs. det finns risk för suboptimering om inte besluten grundar sig på tillräckliga beslutsunderlag, prognoser och bedömningar om framtiden. Eftersom det handlar om väsentliga investeringar, inte minst vid eventuell nybyggnation, får de beslut som fattas idag konsekvenser för lång tid framöver.

Koncernledningen anser att äldreboendeutredningens förslag till åtgärder ska utgå från de äldres behov, men även från Stockholms stads befintliga fastighetsbestånd och förmåga att tillhandahålla olika typer av boenden i rätt tid och till rätt pris. Finns inte tillräcklig förmåga kommer även det att ta tid och resurser i anspråk att bygga upp. Samtliga parametrar måste vägas samman innan långtgående beslut om förändrade boendeformer eller större investeringar fattas.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd tog del av ärendet vid sitt sammanträde den 9 juni 2015 och deras yttrande har i huvudsak följande lydelse.

KPR har i flera år talat för bibehållandet av funktionsdugliga servicehus. Vi stöder förslaget om rätt till plats på servicehus för personer 85+ men samtidigt medvetna om dagens krav på formellt biståndsbeslut. Vi hälsar därför med glädje att förvaltningen ska utreda frågor om vilka bostäder för vilka individer och att äldrenämnden har givit förvaltningen i uppdrag att utreda möjligheten för 85+ att flytta till ett tryggt boende oavsett biståndsbedömning.

Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Hanna Wistrand (L) enligt följande.

Att föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen
Att därutöver anför följande

Inför framtiden är det oerhört viktigt att servicehusen ska finnas kvar som en boendeform. Servicehusen har ingen direkt motsvarighet bland andra former av äldreboenden. Senior- och trygghetslägenheter ger inte den servicenivå som servicehusen har. Servicehusen är en bra boendeform för äldre som behöver hjälp i vardagen men som inte är så sjuka att de måste bo på ett boende med heldygnsomsorg. Det är viktigt att befintliga servicehus bevaras och utvecklas för att möta dagens och framtidens krav, istället för att avvecklas. Om man får komma till servicehus tidigt kan man klara sig längre utan att behöva flytta vidare till vård- och omsorgsboende, enligt forskning från Äldrecentrum. Därför bör alla över 85 år som så önskar plats ges på servicehus. Det skulle innebära ett tydligt löfte om att alla äldre har möjlighet att komma till ett tryggt och anpassat boende. Många av dagens äldre är oroad över att inte få möjlighet att flytta i tid.

Det är också viktigt att ett valfrihetssystem införs för servicehus men att Bromma är stort nog att ha ett eget servicehus. I dagsläget har våra medborgare inget alternativ om man vill bo kvar i området. Det har ett egenvärde att den enskilde själv får större möjlighet att välja sitt boende.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Peter Backlund (L) enligt följande.

Att föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen.
Att därutöver anför följande.

Inför framtiden är det oerhört viktigt att servicehusen ska finnas kvar som en boendeform. Servicehusen har ingen direkt motsvarighet bland andra former av äldreboenden. Senior- och trygghetslägenheter ger inte den servicenivå som servicehusen har. Servicehusen är en bra boendeform för äldre som behöver hjälp i vardagen men som inte är så sjuka att de måste bo på ett boende med heldygnsomsorg. Det är viktigt att befintliga servicehus bevaras och utvecklas för att möta dagens och framtidens krav, istället för att avvecklas. I vår stadsdelsnämnd har vi flera servicehus av god kvalitet.

Om man får komma till servicehus tidigt kan man klara sig längre utan att behöva flytta vidare till vård- och omsorgsboende, enligt forskning från Äldrecentrum.

Därför bör alla över 85 år som så önskar plats ges på servicehus. Det skulle innebära ett tydligt löfte om att alla äldre har möjlighet att komma till ett tryggt och anpassat boende. Många av dagens äldre är oroade över att inte få möjlighet att flytta i tid.

Det är också viktigt att ett valfrihetssystem införs för servicehus. Det har ett egenvärde att den enskilde själv får större möjlighet att välja sitt boende. Det stärker också efterfrågeunderlaget för servicehusen eftersom det ger möjlighet för äldre i stadsdelar som idag saknar servicehus att välja denna boendeform. Därför menar vi att det är alldeles för tidigt att avveckla de servicehus vi har i stadsdelen.

Särskilt uttalande gjordes av Gustav Johansson m.fl. (M) enligt följande.

Det primära uppdraget för biståndsbedömningen är att den är individuell och utgår ifrån äldres vårdbehov, inte exempelvis stadsdelarnas ekonomiska förutsättningar. För att säkerställa en likställighet över hela staden anser Moderaterna att biståndsbedömningen ska centraliseras till äldrenämnden från stadsdelsnämnderna.

Medan fler stockholmare väljer att bo kvar hemma länge upp i åldrarna är det grundläggande att det är ett beslut som man fattar själv tillsammans med anhöriga. Därför anser vi att biståndsbedömningen ska ta särskild hänsyn till hög ålder kombinerat med ensamhet. Det får inte vara en hög tröskel att i hög ålder få möjlighet till ett servicehus, trygghetsboende eller vård- och omsorgsboende. De boendeformer som erbjuds stadens äldre ska också vara anpassade efter olika individuella behov.

När det gäller frågan om en särskild åldersgräns för att garanteras en boendeplats är det något som den pågående boendeutredningen särskilt bör utreda. Det är viktigt att åldersgränsen är väl avvägd utifrån faktorer såsom ökat vårdbehov och risk för ensamhet. Det är även grundläggande att åldersgränsen är fullt ut finansierad. Vänstermajoritetens budget har en ofinansierad satsning kring boendeanpassning från 85 års ålder. Otydliga och ofinansierade satsningar är ett mycket oansvarigt sätt att hantera Stockholms äldreomsorg.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Therese Carlborg m.fl. (M) och Mimmi Deljerud Engholm (L) enligt följande.

Att föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen och att därutöver anför följande.

Inför framtiden är det oerhört viktigt att servicehusen ska finnas kvar som en boendeform. Servicehusen har ingen direkt motsvarighet bland andra former av äldreboenden. Senior- och trygghetslägenheter ger inte den servicenivå som servicehusen har. Servicehusen är en bra boendeform för äldre som behöver hjälp i vardagen men som inte är så sjuka att de måste bo på ett boende med heldygnsoomsorg.

Det är viktigt att befintliga servicehus bevaras och utvecklas för att möta dagens och framtidens krav, istället för att avvecklas.

Om man får komma till servicehus tidigt kan man klara sig längre utan att behöva flytta vidare till vård- och omsorgsboende, enligt forskning från Äldrecentrum.

Därför bör alla över 85 år som så önskar plats ges på servicehus. Det skulle innebära ett tydligt löfte om att alla äldre har möjlighet att komma till ett tryggt och anpassat boende. Många av dagens äldre är oroade över att inte få möjlighet att flytta i tid.

Det är också viktigt att ett valfrihetssystem införs för servicehus. Det har ett egenvärde att den enskilde själv får större möjlighet att välja sitt boende. Det stärker också efterfrågeunderlaget för servicehusen eftersom det ger möjlighet för äldre i stadsdelar som idag saknar servicehus att välja denna boendeform”.

Särskilt uttalande gjordes av Maria Antonsson (MP), Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) och Jaime Barrios (V) enligt följande.

Den nya majoriteten i Östermalms stadsdelsnämnd har under åtta år tvingats se den tidigare högermajoriteten lägga ner servicehus på Östermalm. Nu plötsligt i opposition delar Folkpartiet omsorgen om äldres möjlighet till ett sådant boende, tillika gott boende vid hög ålder.

De grundläggande kraven att känna trygghet, möjlighet till stöd och hjälp (efter behov) samt tillgång till aktiviteter och människor att umgås med, bör uppfyllas av alla boendeformer. För många pensionärer är det t.ex. för dyrt med ett trygghetsboende. I motionen framgår inte något om att den tidigare högerpolitiska ledningen i stadshuset, trots att de haft många år på sig, underlåtit att planera för kommande behov av äldreboenden i utvecklingsområden på Östermalm.

Det kan tyckas rimligt att, som dagens valfrihetssystem är utformad, göra det möjligt att välja servicehus i en annan stadsdel.

Röstförklaring gjordes av Therese Carlborg m.fl. (M) enligt följande.

Moderaternas utgångspunkt när det kommer till biståndsbedömning är att den ska vara individuell och utgå från den äldres behov.

Frågan om särskild åldersgräns ligger nu under beredning i den pågående boendeutredningen. Det är viktigt att åldersgränsen är väl avvägd utifrån faktorer såsom ökat vårdbehov och risk för ensamhet.

Då det idag saknas full finansiering för åldersgränser och boendeanpassning bör frågan om finansiering klargöras innan det implementeras i Stockholm.